

Sajab, sajab valget lund... Aga kui palju?

Lumi on väga tähtis ollus, kirjutati juba sajand tagasi. Tänapäeval saab lumikatte tüseduse näitused igaüks vaadata internetis EMHI kodu-lehel lumekaardil.

Ain Kallis

Eesti ametlikuks lume paksuse rekordiks on kinnitatud 104 cm. See tulemus saadi veebruari lõpudekaadi keskmiseks 1924. aastal Lasnamäe nõlval ilmajaamas mõõdetud näitude alusel.

Üldse olid möödunud sajandi kahekümnendad väga lumerohked. Näiteks püsis Järvemaal Nõmkülas talvel 1921/1922 lumi maas 25. oktoobrist 29. aprillini – seega 187 päeva!

Platsil, metsas, põllul

Lumekihi paksust hakati Eestis mõõtma juba 1891. aastal. Esimestel aastatel kurdeti ülikooli metobsist, et lapsed tallavad Toomemäel mõõteplatsil lume ära, mistõttu mõõteplats viidi botaanikaiaia taha. Üle kuuekümneme aasta mõõdeti lund ühe sobivasse kohta paigutatud mõõdulati järgi igal hommikul.

Talvest 1945/1946 alustati lumikatte mõõtmisi lisaks ilmajaamade väljakuile veel põldudel ning metsas (nn marsruutmõõtmised).

Päevadel, kui lund on, alustatakse mõõtmist talveaja järgi kell 8 ning tehakse seda kolme lumelati järgi, lisaks hinnatakse lume seisundit (kohev, sõmer jne) ning ümbruskonna kaetust lumega. Tänapäeval saab igaüks soovi korral lumikatte tüseduse näitused internetis EMHI kodulehel lumekaardilt vaadata. Näiteks 12. detsembri hommikul oli Haanjas lund 28, Tallinna ümbruses ja Saaremaal 24 cm.

Kui lund on põldudel üle 5 cm, tuleb asuda marsruutmõõdistamistele. Teeneka agrometeoroloogi Helle Raudsepa mäletamist mööda oli see mullaniiskuse määramise kõrval füüsiliselt kõige raskem tegevus.

Iga kümme päevaku lõpul, kevadel viie päeva tagant, tuli mõõta põldudel lume paksust ning tihedust 500meetrisel lõigul kümnes punktis, (metsas 250 m ulatuses ja viies punktis). Veel kümme aasta eest oli marsruut märksa pikem – põllul kaks ja metsas pool kilomeetrit. Ning mõõtmist tehti põllul sajas punktis. Kui lund oli üle põlve, andis sumbata.

Ilmajaamade varustuses olid liikumise hõlbustamiseks ka suusad. Võib-olla just ohutuse mõttes pidi mõõtmismeeskond koosnema kahest liikmest, naljatati tollal (on ju maid, kus lumi mitu meetrit sügav).

Lume tihedust saab määrata miinipildujat meenutava lumekaaluga. See näit huvitab nii agrometeorolooge kui ka hüdrolooge, samuti saab lume veesisalduse järgi hinnata, kui palju võib kaaluda lumi katustel.

Olulised andmed

Näiteks 30. novembril kaalus kuupmeeter värsket kohevat lund Lääne-Nigulas 90 kg. Läänud aasta 25. märtsil kaalus kuupmeeter vana tihedat lund samas jaamas juba 430 kg! Ka neid andmeid leiab huviline EMHI kodulehelt.

Mitmes ilmajaamas on kasutusel automaatseadmed, mis suudavad ultraheli abil määrata lume paksust isegi kuni 10meetrisel kihis. Vaja oleks veel, et aparatuur saaks anda teavet lumikatte tüseduse juurdekasvust iga tunni järel, et operatiivsemalt hoiatada rahvast lumetormide ajal.

Aastate eest edastas üks automaatjaam Prantsusmaal teate 20cm lumekihi kohta. Ja seda juunis! Selgus, et ämblikud oli sensori ette paksu võrgu kudunud.